ಸೃಜನಿ

SRUJANI: Indian Journal of Innovative Research and Development (SIJIRD)
Volume-4 Issue 5, November-December 2025, Pp. 87-97
Bi-Monthly, Peer-Reviewed, Open Access, Indexed Journal

I S S N: 2583-3510
SIRDF
JOURNALS
editor@srujani.in
www.srujani.in

ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಡಾ. ರೇಣುಕಾ ಡಿ. ಆರ್
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಕೊರಟಗೆರೆ

Abstract:
ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಮಾಜಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗಂಗ, ಚಾಲುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಹೊಯ್ಸಳ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳವರೆಗೆ ಮಹಿಳೆಯರು ದಾನಧರ್ಮ, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಚಾರ, ಕಲಾ–ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ಆಸ್ತಿ–ವಾರಸುದಾರಿಕೆಯ ಹಕ್ಕುಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೂಲಗಳು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಶರಣ–ಚಳವಳಿ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಹಂತವಾಗಿದ್ದು, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯಂತಹ ಶರಣೆಯರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಮತ್ತು ಒನಕೆ ಓಬವ್ವ ವಸಾಹತಿವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟದ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನ, ಕೊಡುಗೆ, ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ.

Keywords: *ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನ, ಶರಣ ಚಳವಳಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ*

ಪೀಠಿಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವು ಹಲವು ರಾಜವಂಶಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಳ ಸಮನ್ವಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಿಶಾಲ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಆರ್ಥಿಕ–ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಮಹಿಳೆಯರು, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ.

ಗಂಗ, ಕದಂಬ, ಚಾಲುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಹೊಯ್ಸಳ ಮತ್ತು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ದಾನಧರ್ಮ, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಭೂದಾನ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು

Please cite this article as: ರೇಣುಕಾ, ಡಿ.ಆರ್. (2025). ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ. *ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್,* 4(5), 87–97

ಕಲಾ–ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದು, ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಕೃತಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಶಾಂತಳಾ ದೇವಿ, ಪರಮದೇವಿ, ಗಂಗಾದೇವಿ ಇಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರು ರಾಜ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೀರಶೈವ–ಲಿಂಗಾಯತ ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾನತೆ, ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಬಲ ವೇದಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ನೀಲಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಶರಣೆಯರು ಪಿತೃಸ್ವಾಧಾರಿತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಮಹಿಳೆಯರ ಆತ್ಮಗೌರವ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಮಾನತೆಗೆ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ನಿಂತರು. 18–19ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ, ಒನಕೆ ಓಬವ್ವ ಮೊದಲಾದ ವೀರನಾರಿಯರು ವಸಾಹತು ವಿರೋಧಿ ಹೋರಾಟದ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿದ್ದು, ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಯಕತ್ವದ ಪ್ರಬಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆಧುನಿಕ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ನೀತಿಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಕರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು, ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಳವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ವೇಗಗೊಳಿಸಿದೆ. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ರಾಜಕಾರಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಉದ್ಯೋಗ, ಉದ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಕ್ರೀಡೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಸರ್ವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಅದರಿಂದ, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನ, ಪಾತ್ರ, ಕೊಡುಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ಕೇವಲ ಭೂತಕಾಲದ ಅರಿವಲ್ಲ; ಅದು ಇಂದಿನ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ದಾರಿದೀಪವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನವು ಇತಿಹಾಸದ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದಲಾದ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾಲ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪುರಾತತ್ತ್ವ ಜನಪದ ಹಾಗೂ ಪುರಾಣ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಮಾಜದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಂಶಾಧಾರಿತ, ಕೃಷಿ–ಪಶುಪಾಲನಾ ಆಧಾರಿತ ಬದುಕನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದರ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವವಾಗಿತ್ತು.

ಪುರಾತತ್ತ್ವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಅಲಂಕಾರಿಕ ಆಭರಣಗಳು, ಗೃಹೋಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಮಹಿಳೆಯರು ಗೃಹನಿರ್ವಹಣೆ, ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಪಾತ್ರೆ–ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿ, ಕಬ್ಬಿಣ–ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಲಸ, ಬಟ್ಟೆ ನೆಯುವಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಹಲವೆಡೆ ದೊರಕುವ ಪ್ರಾಣಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಮತ್ತು ಪಶುಪಾಲನಾ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ, ಕುರಿಗಾಹಿ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಆರಂಭಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ಗೃಹಕೇಂದ್ರೀತಗಳಾಗಿರದೆ, ಆರ್ಥಿಕ

ಉತ್ಪಾದನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಕುಟುಂಬದ ಆಹಾರ, ವಸತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಭಾಳಿಸುವಿಕೆ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಅವರ ಮೇಲಾಗಿದ್ದು, ಸಮಾಜದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವಿತ್ತು.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಜನಪದಗೀತೆಗಳು, ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಧೈರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ದಾನ, ಧರ್ಮ, ಸೌಜನ್ಯ, ನೈತಿಕತೆ, ಜ್ಞಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಮಮತೆ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಶೌರ್ಯ, ಸಹನೆಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಿಯರನ್ನು ಶಕ್ತಿ, ಸೃಷ್ಟಿ, ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳ ಮೂಲವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದು, ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಅವಧಿಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವತಿಯ ಜ್ಞಾನ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಧೈರ್ಯ, ಸೀತೆಯ ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗ, ಕೌಸಲ್ಯಾ–ಸುಮಿತ್ರಾ–ಅಹಲ್ಯೆರವರ ತತ್ತ್ವಮುಖಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಮಹಿಳೆಯರ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥನಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳೆಯರ ಗೌರವ, ಬುದ್ಧಿ, ಶಕ್ತಿಯ ಅರಿವು, ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಗೃಹ, ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೂಲಭೂತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಾನ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ರಾಜ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದ ಗಂಗ–ಕದಂಬ ಯುಗ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸೆಳೆತಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು, ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳ ದಾನ–ಧರ್ಮದ ದಾಖಲೆಗಳು ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ಕುಟುಂಬದ ಮೆರಗು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ರಾಜ್ಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ

ಗಂಗರು, ಕದಂಬರು ಹಾಗೂ ಅವರ ಉಪರಾಜ್ಯಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ದಾನಿಗಳಾಗಿ, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಪಕಿಯಾಗಿ, ಮಠ–ಪೀಠಗಳ ಪೋಷಕಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಭೂದಾನ, ಧಾನ್ಯ–ಧನ ದಾನ, ದೇವರ ಸೇವೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರುವುದರ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮತ್ತು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ ದಾತಿಯಾಗಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಗೋವಿನಯನ, ನಾಡು–ನಾಡಪೊಡೆಯ ಹಕ್ಕು, ಮಂಜೂರಾತಿಗಳು ಒದಗಿಸಿರುವ ದಾಖಲೆಗಳೂ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈ ದಾನ–ಧರ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಮತ್ತು ಮಾನ್ಯತೆಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ

ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯು ಹಾಗೂ ರಾಣಿಯರು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗವಂಶದ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆ ರಾಜಕೀಯ

ನಿರ್ಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಪ್ರಮುಖ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದಾನ–ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ–ಪ್ರದಾನದ ದಾಖಲೆಗಳು, ಅವರು ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಇವರಲ್ಲದೆ ಗಂಗರಾಜರ ಕಾಲದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಿಳೆ ಪರ್ಮಡೇವಿ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಚುರುಕಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಗ್ರಾಮಪ್ರದಾನಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿರುವುದು, ದೇವಾಲಯ–ಮಠಗಳಿಗೆ ದಾನ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿರುವುದು ತಾಮ್ರಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೆಲ ಶಾಸನಗಳು ಅವರನ್ನು ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೆಚ್ಚಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ.

ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳು

ಗಂಗ–ಕದಂಬ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು, ದಾನ–ಧರ್ಮದ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರ್ಣಯಾಧಿಕಾರ, ಕೆಲವೆಡೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಆಸ್ತಿ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಹಕ್ಕು ಇದ್ದುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ: ಹಳ್ಳಿಗಳ ದಾನ, ತೋಟದ ದಾನ, ಗದ್ದೆ–ಮಠದ ಉಳಿತಾಯದ ವಿನಿಯೋಗ ನಡೆದಿದ್ದು, ಅವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಸ್ಥಾನ

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು "ಧರ್ಮಮಹಾದೇವಿ", "ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿ", "ರಾಜಮಹಿಷಿ" ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಿದ್ದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಅವರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಿದ್ದ: ಗೌರವ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆ ಎಂಬ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಗಂಗ–ಕದಂಬ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮನೆ–ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆ, ಪರ್ಮಡೇವಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕರ ದಾಖಲೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದ ಪ್ರಭಾವಿ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪುನರುಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ.

ಚಾಳುಕ್ಯರು ಮತು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಚಾಳುಕ್ಯರು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಯುಗವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪುನರುತ್ಥಾನದ "ಹೊಳಪಿನ ಕಾಲ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚೇತನದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾಣಿಯರು, ರಾಜಮಹಿಷಿಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕುಮಾರಿಯರು—ಗಣನೀಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು. ಬಾದಾಮಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಅವಧಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಮಹಾದೇವಿ, ವಿಜಯಭಯಂಕರಾದೇವಿ, ಕುವರಮಹಾದೇವಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಮಹಿಷಿಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳ ನವೀಕರಣ, ಶಿಲ್ಪ–ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಕೃತಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ, ಹಣ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿರುವುದು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಐಹೊಳೆ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು ಮಹಿಳೆಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮಠಗಳು, ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು, ಶೈವ–ವೈಷ್ಣವ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ತೈಲ, ಧಾನ್ಯ, ಭೂಮಿ, ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನೂ ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಮಹಿಷಿಗಳಾದ ರೇವಾಕಾಂಬ, ಅಂಬಾ, ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಮೊದಲಾದವರು

ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ದಾನಿಗಳಾಗಿರದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ಅನುದಾನ ನೀಡಿದ್ದರು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜೈನ ಕವಿ ರನ್ನ ಅವರ ಪೋಷಕಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರು ಜ್ಞಾನ–ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದವರು.

ಈ ಯುಗದ ಗಮನಾರ್ಹ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುದು. ಕೆಲವು ಚಾಲುಕ್ಯ ಶಾಸನಗಳು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು, ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಾರಸುದಾರರಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರು ಕುಟುಂಬ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುದು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಬಹುದು. ಮದುವೆಯ ನಂತರವೂ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಪಡೆದ ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ದಾನ ನೀಡುವಾಗ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿರುವುದು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಎರಡು ವಂಶಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಲೆ–ಸಾಹಿತ್ಯ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದರು. ರಾಜಮಹಿಷಿಗಳು ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಸಮಿತಿ–ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದು, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಜಲವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕೃಷಿ–ಭೂದಾನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ದಾಖಲೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬಾದಾಮಿ ಗುಹೆಗಳು, ಐಹೊಳೆ–ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ಶಿಲಾಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಎಲೆಯೂರಿನ ಜೈನ ದೇವಾಲಯಗಳು ವಿಶೇಷ ಕಲಾತ್ಮಕತೆ ಪಡೆದವು. ಹೀಗಾಗಿ, ಚಾಳುಕ್ಯ–ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಹೊಳಪಿನ ಯುಗವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಿಳೆಯರು ಧರ್ಮ, ಕಲಾ, ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುಗಳಾಗಿ ಬೆಳಗಿದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ಹೊಯ್ಸಳ ಯುಗವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಿಳೆಯರ ಚೇತನ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕಲಾಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ದಾರ್ಶನಿಕತೆ, ಶಿಲ್ಪ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತ, ಧಾರ್ಮಿಕ ದಾನಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು. ಹೊಯ್ಸಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಿಳಾ ದಾನಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ದಾಖಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಕ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಾಣ, ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ, ನಂದಿ ಮಂಟಪ ನಿರ್ಮಾಣ, ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಮಠಗಳಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ಧನದ ದಾನ, ಅರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳು, ಜಲಪಾತ ನಿರ್ಮಾಣ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾನಗಳು ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಪರಂಪರೆಯ ಹೃದಯಭಾಗವಾದ ನೃತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಯುಗದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಿಳಾ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರಾಣಿ ಶಾಂತಳಾ ದೇವಿ. ಅವರು ಕೇವಲ ರಾಜಮಹಿಷಿಯಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಕಾವ್ಯಪರ, ಸುಂದರ ನೃತ್ಯ–ಸಂಗೀತಪಟು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪೋಷಕಿ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ

ಅನುಯಾಯಿ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಕಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರೆತಿದ್ದು, ಬೇಲೂರು, ಹಳೇಬೀಡು, ಸೋಮನಾಥಪುರದ ಹೊಯ್ಸಳ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ರುಚಿ ಸಹಾಯದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ "ದೇವಿಯಮ್ಮ", "ಮಹಾದೇವಿಯಮ್ಮ", "ಒಡೆಯಮ್ಮ" ಮೊದಲಾದ ಗೌರವಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಕಾಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪುನರುತ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಲೆ, ಧರ್ಮ, ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಯುಗವಾಗಿತ್ತು.

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಾಲವನ್ನು ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಶಿಖರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆಡಳಿತ, ಸೈನ್ಯ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ— ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಕ್ರಿಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ದೊರೆಯುವ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳು ಈ ಕಾಲದ ವಿಶೇಷತೆ. ರಾಜಮನೆತನದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದು, ರಾಜಕೀಯ ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ ದಾಖಲೆಯಿವೆ. ಅವರು ರಾಜ್ಯದ ಖಜಾನೆ ನಿರ್ವಹಣೆ, ದೇಸ್ಯೆ, ನಾಯಕರ ನಿಯುಕ್ತಿ, ದೇವಾಲಯಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಸೈನಿಕ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಕುದುರೆಸವಾರಿಕೆ, ಬಾಣಾಸ್ತ್ರ, ಕತ್ತಿ–ಕವಚ ವಿನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ವಿದೇಶಿ ಪ್ರವಾಸಿಗರಾಗಿದ್ದ ಅಬ್ದುಲ್ ರಜಾಕ್ ಮತ್ತು ಪೈಸ್‌ಟಾ ಅವರ ವರ್ತಮಾನಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಬಟ್ಟೆ–ಮಸಾಲೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ಆಭರಣ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಧಾನ್ಯ ವಹಿವಾಟಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರ ದಾಖಲೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ–ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕ್ಷೇತ್ರವೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಕೊಡುಗೆಯಿಂದ ಸಫಲವಾಗಿತ್ತು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಂಗಾದೇವಿ ಅವರ ಮಧುರವಿಜಯಂ ಕಾವ್ಯವು ವಿಜಯನಗರರ ವೀರಗಾಥೆ, ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಶೀಲತೆಯನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಗೊಳಿಸಿದ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಅವರು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪ್ರತಿರೂಪವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಜನರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗಮಯ ಮನೋಭಾವ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ಗೃಹವಲಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ಆಡಳಿತ, ಸೈನ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಘಟ್ಟವಾಗಿತ್ತು.

ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ

12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಶಿವಶರಣ ಚಳವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ

ಸಮಾಜ–ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದಾರಿ ತೋರಿತು. ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ಅನುಯಾಯಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ತಾತ್ವಿಕರು, ಕವಯತ್ರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಪ್ರಮುಖರು. ಅವರು ದೇಹ, ಜಗತ್ತು ಮತ್ತು ಪಿತೃತ್ವದ ಬಂಧನಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಅವರ ಕೃತಿ ಮಹಿಳಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣದ ವಿರೋಧ ಮತ್ತು ಅಂತರಂಗ ಜಾಗೃತಿಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಮಹಿಳಾ ಶರಣೆಯರು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಧ್ವನಿ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯ ದೈನಂದಿನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು, ಶ್ರಮದ ಮೌಲ್ಯ, ಸಮಾನತೆ, ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಾನವತ್ವದ ಆಳವಾದ ಸಂದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ಜೋಡಿಸಿದರು. ಅನಾಮಧೇಯ ಮಹಿಳಾ ಶರಣೆಯರ ಕೊಡುಗೆಗಳೂ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಅವರ ವಚನಗಳು ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ. ಈ ರೀತಿ, 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಭಾರತದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಇಂದಿಗೂ ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಮೂಲವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ.

18–19ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು

18–19ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಿಳಾ ಶೌರ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರೋಧ ಚಳವಳಿಗಳು ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತರವಾದ ಮೂಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದುವು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಮತ್ತು ಒನಕೆ ಓಬವ್ವ ಎಂಬ ವೀರಮಹಿಳೆಯರು ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ನಿಂತು, ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದರು. ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಬ್ರಿಟಿಷರ Doctrine of Lapse ನೀತಿಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪ್ರತಿರೋಧ ನಡೆಸಿದ ಭಾರತೀಯ ರಾಣಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ (ಕುಲಕರ್ಣಿ, 1999). ಅವರು ದತ್ತಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಕ್ರಮಣಶಾಹಿ ನಿಲುವಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ, ಸೇನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ರಾಜನೀತಿ ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯದ ಸಮನ್ವಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದರು (ಮೀರಾ, 2010). ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ, ಒನಕೆ ಓಬವ್ವ ಹೈದರ ಅಲಿ ಸೇನೆಯ ದಾಳಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಬಾಗಿಲನ್ನೇ ರಣರಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಒನಕೆಯನ್ನು ಆಯುಧವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ ಜನಪದ ವೀರನಾರಿ (ಶಾಸ್ತ್ರೀ, 1972). ಅವರ ಸಾಹಸ ಮಹಿಳೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗೃಹಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರತಿರೋಧ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದರೂ, ಮಹಿಳೆಯರು ರಾಜಕೀಯ ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿತು. ಇವರ ಶೌರ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ, ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಿಂತನೆಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿ

ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಚಳವಳಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯ ಮತ್ತು 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ವಿದ್ಯಾ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಗಾಢವಾಗಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರು—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್, ನಾಲ್ವಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಯೋಜಿತ ಉತ್ತೇಜನದಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ–ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು (ಮಂಜುನಾಥ, 1983). ಮಹಿಳಾ ಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ನರ್ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವೃದ್ಧಿ ಇವರ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥಾನೀಕೃತ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿತು. ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಸಾವಿತ್ರೀಬಾಯಿ ಪುಲೆ ಅವರ ಮಹಿಳಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಚಳವಳಿ, ಮುದ್ದಣ್ಣರ ಕಾವ್ಯ–ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಹಾಗೂ ತಿ.ನ.ಶ್ರೀ, ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ ಚಿಂತನೆಗಳೂ ಬಲ ಒದಗಿಸಿತು (ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ, 1995). ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರೇಮದ ಕರೆಯೊಡನೆ ಬೆರೆತು, ಕಸ್ತೂರಿಬಾ ಗಾಂಧಿ, ಬಂಗಾರದೇವಿ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ತಾತ್ವಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ರಾಣಿಯರು, ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರು ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ಧದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು (ನಾಗರಾಜ್, 2016). ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು, ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಚಳವಳಿಗಳು, ಖಾದಿ–ಪ್ರಚಾರ, ಮಹಿಳಾ ಸಭೆಗಳ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರ ಚಳವಳಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಿಂತನೆಯ ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮವೇ ಆಧುನಿಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಿಳಾ ಚಳವಳಿಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ಥಾನವು ಯುಗಾಂತರಗಳಿಂದ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದು, ಸಮಾಜದ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಲಿಂಗಭೂಮಿಕೆಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರಾತನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಂಕೇತ–ರೂಪಕಗಳ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಧೈರ್ಯ, ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದರೆ, ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಸೆಗಳು, ಆಂತರಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಮಹಾಭಾರತ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸುವಾಗ ದ್ರೌಪದಿ, ಕುಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಳಾ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಗಂಭೀರ ನೈತಿಕ–ತಾತ್ವಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ, ಅವರ ಮಾನಸಿಕ ಗೊಂದಲಗಳು ಮತ್ತು ಬಲವನ್ನು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೆರೆದಿಟ್ಟರು (ನರಸಿಂಹ, 1987). ರಘುವೀರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ, ಡಾ. ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಗುವಿನ ತಾಯಿ', 'ಧಾತ್ರೀ' ಮೊದಲಾದ ರೂಪಕಗಳ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ, ಜೀವಪೂರ್ಣ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದರು (ಕುಲಕರ್ಣಿ, 2003). ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವೇಣಿ, ವೈದೇಹಿ ಮೊದಲಾದ ಮಹಿಳಾ ಲೇಖಕಿಯರು ಗೃಹಜಗತ್ತು, ಪಿತೃತ್ವದ ಬಿಗಿತಗಳು, ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ಪ್ರೇಮ–

ವೈರಾಗ್ಯ, ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದರು (ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, 2012). ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಪಾತ್ರವಾಗಿ ನೋಡುವುದಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯೇ ಕಥನದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ, ಸಮಾಜದ ಮೌನಿತ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಹಾಕುವ ಲೇಖಕಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಮತ್ತು ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಧೈರ್ಯ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ, ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನಜ್ಞಾನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳು ಮಹಿಳೆಯ ಆಂತರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪರ ಘೋಷಣೆ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ 'ಒಡಲಮಗ', 'ಸಾವಿರ ಸಂಭ್ರಮದ ಹೆಣ್ಣು' ಮೊದಲಾದ ರೂಪಕಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರ ಶಕ್ತಿ–ಶ್ರಮ–ಸಹನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ (ಜಾನಪದ ಅಕಾಡೆಮಿ, 1998). ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸ್ತುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೀತಾ, ದ್ರೌಪದಿ, ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ–ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಕೇತಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಧೈರ್ಯದ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಜೀವಂತ ಮಾನವೀಯ ರೂಪಗಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಪೌರಾಣಿಕ–ರೂಪಕ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಆಧುನಿಕ, ಚೇತನಶೀಲ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮತ್ತು ರೂಪಾಂತರಕಾರಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಭಾರತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ ನಿರಂತರವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಬಹುಪಾಲು ಗೃಹಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಲೆ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾಗಶಃ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಾರ್ಶನಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಭಕ್ತಿ ಚಳವಳಿ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ–ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಬಲವಾದುದು. ವಚನಕಾರರಾದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ನೀಲಾಂಬಿಕೆ ಇವರಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆ.

ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆ, ಶಿಕ್ಷಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಚಳವಳಿಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ–ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚನ್ನಮ್ಮನಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದರು. ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗ, ವಿಜ್ಞಾನ–ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ, ಕಾನೂನು, ಉದ್ಯಮಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸಕ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಲಿಂಗಸಮಾನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾನೂನು ರಚನೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳು, ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವೇಗಗೊಳಿಸಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಮುಖ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ದಾನಧರ್ಮ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿವೆ. ಗಂಗಾದೇವಿಯ ಮಧುರಾವಿಜಯಂ, ನಯನಮಲ್ಲದೇವಿಯ ಮಠ–ಶಾಸನಗಳ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಮಹಾರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ಆಡಳಿತ ಕೌಶಲ್ಯ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಮಹಿಳೆಯ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ನಾಯಕತ್ವದ ಸಾಕ್ಷ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಅಶ್ವತ್ಥಪ್ಪ, ಕೆ.ಎನ್. (2022). ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮಗ್ರ ಇತಿಹಾಸ–ಸಂಪುಟ1, ಸುಭಾಷ್ ಸ್ಟೋರ್ಸ್
- ಗೋಪಾಲ್, ಬಾ.ರಾ. (2023). ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ. ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ಪರಮೇಶ್ವರ, ಬಿ. (2016) ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಪರಿಚಯ. ಮೈಸೂರು ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭವನ.
- ಸ್ಟ್ರೀವನ್ ಕ್ವಾಡ್ರಾಸ್. (2022). ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ. ವಿದ್ಯಾನಿಧಿ ಪ್ರಕಾಶನ.
- Altekar, A.S. (1959). *The Position of Women in Hindu Civilization.* Motilal Banarsidass,
- Altekar, Anant Sadashiv. *Women in Vijayanagara Empire.* (Multiple research papers).
- Basavaraja, K. *History and Culture of Karnataka*. Kannada University, Hampi.
- Derryl N. MacLean. *Religion and Society in South India.*
- **Janapada Academy (1998).** *Women in Folk Traditions of Karnataka*. **Karnataka Janapada Academy.**
- Kamala Ganesh (Ed.). *Culture and Women's Empowerment in India.* Sage Publications.
- Kamat, S. (2001). *Modern Karnataka: Social Reform and Movements*. Karnataka State Archives.
- Krishnaswamy, S. (1995). "Women's Awakening in Princely Mysore." *Journal of Karnataka Studies*, 8(1), 34–52.
- Kulkarni, A.R. (1999). *Kittur Rani Chennamma*. Karnataka Historical Research Society.
- **Kulkarni, S. (2003).** *Symbolism and Femininity in Bendre's Poetry*. **Dharwad: Prasaranga.**
- Manjunath, T. (1983). *Education and Social Change in Mysore State*. Mysore University Press.
- Meera, K. (2010). "Resistance Movements in Pre-1857 India: The Case of Rani Chennamma." *Journal of South Indian History*, 14(2), 45–58.
- Murthy, M. Rama Jois. *Legal and Constitutional History of India.* Universal Law Publishing.
- Nagaraj, D.R. (2016). *Listening to the Loom: Essays on Literature, Politics and Violence*. Bangalore: Navakarnataka Publications.
- **Narasimha, P. (1987).** *Kumaravyasa Bharata: A Critical Study*. **Mysore University Press.**
- O'Hanlon, R. (1994). *A Comparison of Indian Social Reform Movements*. Cambridge University Press.
- **Ramanujan, A.K. (1999).** *Speaking of Sita*. **Penguin Books**

- Recents reports from Ministry of Women and Child Development, Government of India.
- Sastry, S. (1972). *Heroines of Karnataka*. Mysore: Kannada Research Institute.
- Shivaram, K. (2004). *Folk Heroes of Karnataka*. Dharwad: Karnataka Janapada Academy.
- Srinivas, M.N. (1976). *The Remembered Village*. Oxford University Press. (For understanding rural women's roles).
- **Srinivas, (2012). "Women's Voices in Modern Kannada Fiction."** *Indian Literary Review***, 22(3), 55–71.**
- Yazdani, G. *The Early History of the Deccan.* Oxford University Press.